

Iedereen heeft zijn of haar eigen Alice

Bas Savenije

Gepubliceerd in *Phlizz*, online magazine van het Lewis Carroll Genootschap, december 2020

Boekbespreking

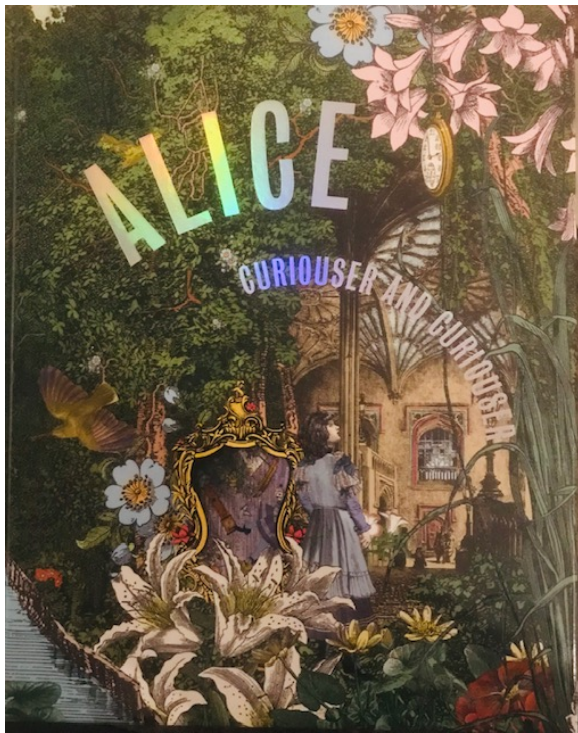
Alice: Curiouser and Curiouser.

Edited by Kate Bailey and Simon Sladen, with contributions from Annemarie Bilclough and Harriet Reed and illustrations by Kristjana S. Williams

V&A Publishing, 2020

Hardback edition: ISBN 9781 83851 004 6, £ 30

Paperback edition ISBN 9781 83851 004 7



Alice: Curiouser and Curiouser is het begeleidende boek bij de tentoonstelling met dezelfde titel die, als alles meezit, zal plaatsvinden in het Victoria & Albert Museum in Londen van 27 maart tot 31 december 2021. Het doel van de tentoonstelling is het verkennen van de redenen voor de voortdurende populariteit van Alice.

Het boek is prachtig vormgegeven in een groot formaat (30 x 25 cm) en bevat vele illustraties. Het is een prima *appetiser* voor de tentoonstelling.

De eerste 60 pagina's na de inleiding zijn gevuld met spectaculaire illustraties van Kristjana Williams (die ook verantwoordelijk is voor de cover-illustratie), met veelal verborgen verwijzingen naar de *Alice*-boeken.

De tekst is ingedeeld in vier hoofdstukken waarvan het eerste een korte biografie is van Lewis Carroll, geschreven door Annemarie Bilclough. Bijzondere aandacht gaat daarin uit naar de ontstaansgeschiedenis van de illustraties van de *Alice*-boeken en de

verwijzingen naar Oxford, spelletjes en rijmpjes. Het laatste hoofdstuk is een biografie van Alice Liddell van de hand van Harriet Reed. De twee hoofdstukken daartussen behandelen het thema van de tentoonstelling.

Performing Alice van Simon Sladen gaat over de vele verschillende toneel- en filmuitvoeringen van de *Alice*-verhalen. Het vormt een goede eerste kennismaking: het bevat vele korte vermeldingen en enkele beschrijvingen.

Lewis Carroll hoopte zelf al dat zijn verhalen op het toneel zouden worden uitgevoerd. Hij was gefascineerd door het theater en bezocht in zijn leven vele toneeluitvoeringen. Al jong trad hij zelf op als goochelaar en hij had een marionettentheater waarmee hij zelfgeschreven voorstellingen opvoerde, zoals *La Guida di Bragia*. Ook zijn dialogen in de *Rectory Umbrella* en zijn pamfletten en hadden soms de vorm van toneelvoorstellingen inclusief regieaanwijzingen. Een goed voorbeeld hiervan vinden we ook in *Euclid and his modern rivals*.

Sladen beschrijft onder meer de eerste toneeluitvoering in 1886 (waarvoor Carroll samenwerkte met Henry Savile Clark), de eerste filmversie uit 1903 (stom, zwart-wit), de eerste film met gesproken tekst uit 1931, de filmversie uit 1933 met bekende acteurs als Cary Grant en Gary Cooper en uiteraard de Disney-versie uit 1951, die vooral een succes werd als video. Natuurlijk kan ook Jan Svankmajers film uit 1988 niet onvermeld blijven. Later in de 20^e eeuw zien we een variëteit aan bewerkingen waarin Wonderland werd voorgesteld als een metafoor voor alternatieve werelden.

Sladen gaat ook in op de *spin offs* die een relatie legden met politiek en vermeldt onder meer:

- *Alice in Ganderland* uit 1911 van de *Suffragette Movement*, als onderdeel van een campagne voor gelijke betalingen voor mannen en vrouwen. Daarin ontving Alice als salaris afwisselend de ene dag een stuiver en de volgende dag jam.
- Clarice in *Blunderland* (1902) over de Britse politiek.
- Diverse werken met een relatie met de Tweede Wereldoorlog.
- Het boek *Run, Alice, Run* (2018, Lynn Michel) over controle en individuele vrijheid in de hedendaagse samenleving.

In feite krijgen we via de *spin offs* een opstapje naar het hoofdstuk van Kate Bailey, *Reimagining Alice*, dat gaat over de veranderingen in de perceptie van Alice als inspiratiebron voor nieuwe interpretaties.

De paragraaf over kunst gaat in op de surrealisten die zich verwant voelden met de tekst en illustraties van de *Alice*-boeken: Dorothea Tanning, Leonora Carrington, Max Ernst, Salvador Dali. Andere innovatieve benaderingen die worden genoemd zijn de illustraties van Ralph Steadmann (eigentijds met o.a. verwijzingen naar klassentegenstellingen en bekende hedendaagse figuren) en Peter Blake ("The godfather of pop art": een moderne Alice in een wereld vol *rural nostalgia*).

In de jaren 60 van de vorige eeuw inspireerden de *Alice*-boeken diverse psychedelische kunstenaars, ook op het gebied van multimedia zoals Yayoi Kusama ("Alice as the grandmother of hippies") die een happening organiseerde in Central Park in New York. Bekende voorbeelden uit de popmuziek passeren de revue zoals Jefferson Airplane met *White Rabbit* en de Beatles met *I am the Walrus*.

Tenslotte vormde Wonderland een waardevolle inspiratiebron voor *virtual reality* en video games.

Alice' avonturen worden door wetenschappers gebruikt als metafoor voor de ontdekkingsreis van de wetenschap. Zo is er *Alice in Quantumland*, waarin we de avonturen van Alice als hulpmiddel zien voor de introductie van kwantummechanica. CERN in Geneve heeft een *ALICE project* (A Large Ion Collider Experiment) waarin 1500 wetenschappers uit 40 landen samenwerken.

Duidelijk is dat de perceptie van Alice sterk is veranderd in de loop van de tijd. Zo is Alice tegenwoordig een perfecte inspiratiebron voor mode, een modetrend *in its own right*; Bailey verwijst hierbij naar het recente boek van Kiera Vaclavik¹. Maar ontwerpers beperken zich niet tot de figuur van Alice alleen, zie bijvoorbeeld de Pirelli-kalender uit 2018. Vermeldenswaard is ook de wijze waarop de *Alice*-boeken worden geïnterpreteerd in de mode en de populaire cultuur in Japan.

En tenslotte is daar Alice als feministisch rolmodel. In deze context plaatst Bailey ook de film *Alice in Wonderland* van Tim Burton uit 2010. Alice heeft fantasie en is dapper en vol van zelfvertrouwen om de wereld om haar heen vorm te geven, als een Jeanne d'Arc-achtige superheld.

In 2017 benadrukte rapper Little Simz met *Stillness in Wonderland* de relevantie van Alice voor de hedendaagse jeugd. In de woorden van Bailey: "Being Alice is a state of mind and an invitation to imagine the impossible, question society, be yourself, stand up for your beliefs and follow a lifelong curiosity for learning and knowledge." Ze sluit af met de karakterisering van klimaat-activiste Greta Thunberg als "another modern-day Alice"².

Het boek maakt me nog nieuwsgieriger naar de tentoonstelling dan ik al was. Ik laat me graag onderdompelen in de toch wel verbijsterende variatie aan Alice-interpretaties. De beelden zijn nadrukkelijk bepaald door de tijdgeest, maar daarbij geeft menigeen een eigen invulling. Niets is echter vanzelfsprekend: naar zoiets als "de echte Alice" zal de bezoeker tevergeefs zoeken.

De verwijzing naar Greta Thunberg deed me plotseling denken een artikel dat ik onlangs onder ogen kreeg en diagonaal las. Daarin wordt Alice wordt gekenschetst als onderdeel van het onderdrukkingssysteem en de *mindset* van het Britse imperialisme, waardoor ze ook nog eens terecht komt in "the oppressed domain of female inferiority and domesticity"³. Dat is andere koek.

De *Alice*-boeken zijn tijdloos: ze hebben de potentie om als metafoor te fungeren voor uiteenlopende maatschappijvormen of aspecten daarvan. En dus ziet, zoekt, vindt of creëert iedereen zijn of haar eigen Alice.

Voetnoten

¹ Kiera Vaclavik, 2019, *Fashioning Alice: The Career of Lewis Carroll's Icon, 1860-1901*, Bloomsbury Academic.

² Pag.193.

³ Dit citaat is afkomstig uit een artikel uit 2016 van Flair Donglai Shi, 'Alice's Adventures in Wonderland as an Anti-Feminist Text: Historical, Psychoanalytical, and Postcolonial Perspectives', *Women: A Cultural Review*, Vol.27, no.2, pp.177-201.